

חבל נחלתו

רש"י לפרש כאן דעל כרחק אין לפרש כן דא"כ לענין אויר נמי ליתכשר, כן נראה לי וק"ל".

ז. עולה כי שני פירושים אפשריים לדופן עקומה. פירוש אחד שרואים את הסכך הפסול כחלק מן הכותל והדופן התעקמה והסכך הפסול הוא חלק מהדופן. ופירוש שני שראש הדופן התקרבה לסכך הכשר 'מתחת' לסכך הפסול ומתחבר לסכך הכשר. ונ"מ תהיה באיצטבא שבצידה הסכך גבוה מעשרים אמה. ואף רש"י שנקט באיצטבא את הדרך השניה, במשנת בית שנפחת דחה דרך הסתכלות זו בדופן

עקומה. נ"מ בין שני הפירושים היא לגבי הצורך בסתימה מן הצד בשני הצדדים של הדופן העקומה. שכן אם רואים את הדופן כאילו נתקרבה כפירש"י הרי הסוכה מתחילה מתחילת הדופן העקומה וכוללת את הסכך הפסול וממילא שני הצדדים של הדופן העקומה הם חלק מן הסוכה. אבל אם רואים את הסכך הפסול כדופן נמצא שהסתימות משני הצדדים אינן נצרכות שכן הסוכה מתחילה רק מתחילת הסיכוך הכשר ורק שם צריך דופן.

סימן יז

מניח סכך על סוכתו במועד

שאלה

של מועד. - פשיטא! - מהו דתימא: האי - אחריתי היא, ואינה לשבעה, קמשמע לן... ורבי אליעזר, האי כל האזרח מאי עביד ליה? - מיבעי ליה לגר שנתגייר בינתים, וקטן שנתגדל בינתים. - ורבנן: כיון שאמר עושין סוכה בחולו של מועד - לא אצטריך קרא".

אדם שבחג ראשון של סוכות מתארח אצל אחרים וחושש מגשמים בחג ראשון, האם מותר להניח את הסכך רק בחול המועד כאשר יצטרך לדור בסוכתו?

תשובה

ופרש רש"י: "ואין עושין סוכה בחולו של מועד - מי שלא ישב בסוכה יום טוב הראשון. "עשה סוכה לשם חג של שבעת הימים - שמעת מינה דאין עושין סוכה בחולו של מועד, דאינה לשבעה, ושמעינן מינה דאין יוצאין מסוכה לסוכה, דאם כן - לאו סוכה לשבעה היא. "פשיטא - דהא סוכת שבעה היא. "מהו דתימא האי אחריתי היא ואינה לשבעה קא משמע לן - הואיל וישב בה

א. למדנו במסכת סוכה (כו ע"ב): "תניא רבי אליעזר אומר: אין יוצאין מסוכה לסוכה, ואין עושין סוכה בחולו של מועד. וחכמים אמרו: יוצאין מסוכה לסוכה ועושין סוכה בחולו של מועד. ושרין, שאם נפלה - שחוזר ובונה בחולו של מועד. מאי טעמא דרבי אליעזר? אמר קרא (דברים טז) חג הסוכת תעשה לך שבעת ימים - עשה סוכה הראויה לשבעה. - ורבנן: הכי קאמר רחמנא: עשה סוכה בחג, ושרין שאם נפלה שחוזר ובונה אותה בחולו

חבל נחלתו

בכ"ז הביא דעת ר' אליעזר בפירוט רב.

ג. **וכן כתב בספר הרוקח** (הל' סוכות סי' ריט): "בסכות תשבו ז' ימים. יכול הבא מן הגייס או מן הים בחול של מועד שיאמר אשב מהיום ז' ימים בסכות. שהרי בועל נדה ביום ז' שלה היא טהורה לערב והוא טמא ז' ימים לכך אומר ישבו בסכות בסוף הפסוק שאומר שלא התחיל אלא בחולו של מועד ישב בסוכה כשאר בני אדם ולא יותר. זהו בסכות תשבו ז' ימים ולא יותר לאחר סוכות. לכך נכתב בעזרא פעמים ויעשו להם סכת איש על גגו וכתוב ויעשו כל הקהל השבים מהשבי סכות וישבו בסכות ולמעלה ויעשו להם סכות ואין כתוב וישבו אלא עשו סכות קודם סכות ולא ישבו עדיין בהם. ואותם שבאו ערב סכות ויעשו יותר סכות וישבו בלילה בהם מיד".

עולה לפי דיוקו של הרוקח כי בימי עזרא חלק מהציבור לא ישבו ביום הראשון בסוכות. אם כי משמע שבנו אותן מערב סוכות.

ד. המאירי (סוכה ט ע"א) כתב: "מי שנפלה לו סוכתו חזר ועושה אותה בחולו של מועד ולא סוף דבר בשכבר עשאה ונפלה **אלא אפי' לא עשאה כלל מתחילת החג ונמלך לעשותה בחולו של מועד אע"פ שאין כאן סוכה לשבעה ושאי כמו שיתבאר במסכתא זו**".

ה. **וכן בחידושי הריטב"א** (סוכה כז ע"ב) כתב: "ושוין שאם נפלה חזר ובונה אותה. גירסת מקצת הספרים מהו דתימא נגזר דלמא אתי למעבד סוכה רעועה מעיקרא קמ"ל. ול"נ דהיכי אפשר דמחייב בסוכה דאורייתא ונגזר ביה דלא ליעביד משום גזירת רעועה דאתי למעבד סוכה רעועה, דאפילו תימא שכך מצותה לרבי אליעזר

ביום טוב, וזו להשלים היא – סוכת שבעה קרינא ביה, שתשלומין לראשונה היא.

"בינתיים – בחולו של מועד.
"וקטן שנתגדל – צמחו לו שתי שערות במועד, ואתא האי כל לרביי שעושה סוכה בחולו של מועד, מה שאין כן במחויב קודם לכן, כדאמר ר' אליעזר לעיל.
"ורבנן כיון דאמרי עושין סוכה בחולו של מועד – ואפילו מי שמחויב קודם לכן ולא עשה – תו לא איצטריך האי לרביי, דכל שכן הוא".

ונראה שהלכה למעשה, אין הלכה כר' אליעזר, ולכן מותר לבנות סוכה בחולו של מועד וכש"כ להניח סכך לאחר שהדפנות כבר בנויות מערב סוכות.

ב. בירושלמי (סוכה פ"ב ה"ז) נאמר: "תני בשם רבי ליעזר מי שלא עשה סוכתו בערב הרגל אל יעשנה ברגל, והתני בר קפרא נפלה סוכתו ברגל יקימנה ברגל, רבי אחא בשם רבי חיינא קנס קנסו רבי ליעזר שלא עשה סוכתו מערב הרגל". מבואר שלפי הירושלמי מה שאין בונים סוכה במועד הוא משום קנס שלא בנאה קודם המועד, ואין זה משום גז"כ כבבלי שצריך לבנות סוכה הראויה לשבעה.

ובהלכות גדולות (סי' יד, הל' סוכה) כתב: "וצאין מסוכה לסוכה ועושין סוכה בחולו של מועד. מאי טעמא דרבי אליעזר, אמר קרא (דברים טז, א) חג הסוכות וגו' סוכה הראויה לשבעה בעינן, ורבנן, ההוא מאי קאמר רחמנא, עשה סוכה לשם חג, והלכה כרבנן. ושוין שאם נפלה במועד שחזר ועושה בחולו של מועד".

וקצת תימה לשם מה הובאה דעתו של ר' אליעזר אם אינה להלכה. וכן במחזור ויטרי (סי' שנה) אף שכתב שהלכה כרבנן

תעשה סוכה אם לא עשית ביום ראשון תעשה ביום שני ואפילו בסוף יום השביעי”.

ז. **כתב בדרישה (סי תרמ) בשם תרוה”ד:** “עוד כתב (=תרוה”ד) אם בליל שבת בחג הסוכות כבו לו הנרות ויש לו נר בביתו הדעת נוטה דשרי לצאת מן הסוכה כדי לאכול בביתו במקום נר, ואין אומרים לו לזה לך והבא סעודתך לסוכת חבירך ואכול שם לאור הנר, דהא נמי חשיב צער דאין ערב לאדם אלא בשלו אם לא שבלא טורח גמור אפשר לו לבוא לסוכת חבירו דאז אין להקל ע”כ (= מתרוה”ד). ומזה הוכחתי (=הדרישה) דג”כ מותר לאדם לבנות לו סוכה מיוחדת בחול המועד לעת הצורך, ואין צריך להביא סעודתו לסוכה אחרת”. והביאו **באליה רבה (סי’ תרמ).**

נראה מדברי הדרישה שללא צורך חשוב אינו מתיר לבנות סוכה במועד אע”פ שאין הלכה כר”א. ודבריו צריכים עיון.

ח. **בביאור הלכה (סי’ תרלז ד”ה עושה סוכה) כתב:** “עושה סוכה בחולו של מועד – ראיתי דבר חדש בספר מאמר מרדכי וז”ל דבר ברור הוא דמיירי **בא”צ לעשות דבר האסור לעשותו בחוה”מ משום בנין וסתירה** שאינו עושה אלא הסכך בלבד לתת קנים וערבה על קונדסים הקבועים כבר מעיו”ט וכיו”ב ונהי דהא נמי אסור לעשותו ביו”ט דהא אסור לסתור או לעשות אוהל ארעי ביו”ט וכ”מ לקמן סי’ תרס”ז שאסור לפחות הסוכה בשמיני לפי שהוא יו”ט והיא מטעם בנין וסתירה מ”מ דבר ברור הוא דבחוה”מ ליכא איסורא כלל בעשיית אוהל עראי וכ”עכ”ל”.

ומשיב חפץ חיים על דבריו: “והנה אף שהמחבר כתב דבר ברור הוא לענ”ד לא נהירא כלל, דפשטיות הסוגיא

שלא לעשותה רעועה אלא שתהא קיימת לשבעה, לאו מילתא דשכיחא היא דלעביד רעועה כולי האי דלא חזיא לשבעה כי היכי דניסריה בסוכה מהאי טעמא, ובספרי דוקאני ובנוסחי דרבנן קשישי ז”ל הכי גרסינן מהו דתימא דאמר רבי אליעזר אין עושין סוכה בחולו של מועד הא אחריתי היא קמ”ל כיון דבדידה עביד לה היא היא, פי’ ואין בזה משום אין עושין סוכה בחולו של מועד, ושמע מינה דדוקא דעביד לה או לרובא מאותן עצים עצמן, **מיהו לא נפקא לן מידי מינה דהא לית הלכתא כרבי אליעזר ועושין סוכה בחולו של מועד”.**

ו. **הרמב”ם (הל’ שופר וסוכה ולולב פ”ו ה”ט) פסק:** “מי שלא עשה סוכה בין בשוגג בין במזיד עושה סוכה בחולו של מועד, אפילו בסוף יום שביעי עושה סוכה שמצותה כל שבעה”.

ובארו הבית יוסף (או”ח סי’ תרלז): “פירוש דקרא דקאמר חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים הכי קאמר סוכות תעשה לך באיזה יום משבעת הימים שתמצא ופילו ביום האחרון אם לא עשית קודם לכן”.

וכן הטור (או”ח סי’ תרלז) פסק: “מי שלא עשה סוכה קודם החג יכול לעשותה בתוך החג או אם יהיה לו סוכה יכול לצאת ממנה ולישב באחרת דלא בעינן סוכה לכל ז’ ימי החג”. **וכ”פ בשו”ע (או”ח סי’ תרלז ס”א).**

וכן פסק בשולחן ערוך הרב (או”ח סי’ תרלז ס”א): “מי שלא עשה סוכה קודם החג בין בשוגג בין במזיד הרי זה עושה סוכה בחולו של מועד ויושב בה ואע”פ שנאמר חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים אין כונת הכתוב לעשות סוכה הראויה לשבעה ימים פרט לחולו של מועד שאינה ראויה לשבעה ימים אלא כונת הכתוב כל שבעת הימים

חבל נחלתו

נר"ו, **במי שבונה סוכה חדשה בחוהמ"ס** שזו לא נפטרה עדיין בברכת שהחיינו דקידוש, אם צריך לברך עלי' בעת עשיית סוכה זו ע"כ ת"ש מעכ"ת נר"ו.

"לענ"ד פשוט שא"צ לברך. שהרי אין מברכין זמן רק על דברים הבאים מזמן לזמן. וזה כיון שכבר בירך שהחיינו ליל ראשון בכניסת החג ונפטר אז בברכתו זו מחובת ברכת שהחיינו שעל עשיית הסוכה, איך יברך א"כ על מצוה זו אח"כ בחוה"מ הרי אין זו מזמן לזמן. ואם כוננת מעכ"ת נר"ו להסתפק במי שלא בירך עדיין זמן על הסוכה בשנה זו, א"כ פשוט דגם אם אינו בונה סוכה חדשה, רק ממשיך לשבת בסוכתו שישב בה מיום א' דחג ואילך צריך ג"כ לברך כדקיי"ל זמן אומרה כל ז', אם לא אמרה בראשון".

ודבריו לענ"ד צ"ע, כיון שסו"ס זהו חפץ חדש של מצוה, ומדוע לא יברך עליו, הרי ה'שהחיינו' אינה על קיום המצוה אלא על עשיית מכשיר המצוה הנוסף. אולם נראה שכוונת הג"ר בצאל שטרן זצ"ל על מי שבנה סוכה נוספת במועד, וברך כבר על סיכתו הראשונה בלילה ראשון של חג. אבל מי שזוהי סוכתו היחידה כגון שהיה אורח בלילה ראשון ולא ברך, או מי שהתגייר או שנכנס למצוות בחג – נראה שהוא חייב בשהחיינו על בניית הסוכה בחג.

משמע דמותר לבנותה מחדש בחוה"מ, וכן מוכח לשון הרמב"ם שכתב אפילו בסוף יום שביעי עושה סוכה שמצותה כל שבעה. והנה לא מיבעי אם איסור מלאכה בחוה"מ הוא מדרבנן בודאי מותר לבנותה מחדש אפילו אם האיסור הוא בעלמא דאורייתא ג"כ הכא מותר לבנותה מחדש דהא המצוה הוא כל שבעה ודומיא דמה שאמרו כותב אדם תפילין ומזוזות לעצמו ובפרט כשצריך להניחן וכדלעיל בסימן תקמ"ה וכ"מ לשון הגמרא שאמר ושין שאם נפל שמותר לבנותה ומשמע דרבנן מתירין לבנותה אפילו לא נפל וכ"מ ממה שאמרו דלרבנן מה דכתיב חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים היינו עשה סוכה בחג משמע כפשטיה דעשייה גמורה מותר כנלענ"ד ברור".

וכדברי החפץ חיים **כתב בשו"ת אבני נזר** (או"ח סי' ב): "הא עושין סוכה בחול המועד אף דבנין מלאכת אומן הוא". ואף הוא השווה זאת לכתבת תפילין לצורך המועד.

ט. בשו"ת בצל החכמה (ח"ה סי' קעא) דן בעניין ברכת שהחיינו על בנין סוכה במועד. וז"ל: "אשר שאל מעכת"ה שליט"א א בדין המבואר בשו"ע או"ח (סי' תרמ"א) דמעיקר הדין ה' ראוי לברך ברכת שהחיינו בעת עשיית הסוכה, אלא שאנו סומכין בזה על ברכת שהחיינו שמברכין בקידוש על הכוס, ע"כ ע"ש. ועפ"ז מספק"ל למעכ"ת